

Restituce a dědění

Nelze-li pro zákonnou překážku věc vydat, je nárok na poskytnutí finanční náhrady odvozen od jinak žádoucí naturální restituce. V takovém případě, byl-li již dříve uplatněn nárok na vydání věcí, jsou osoby, na něž přešel již nárok na vydání věcí, též nositeli akcesorického nároku na finanční náhradu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 1001/2012, ze dne 13.6.2012)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobců: a) Mgr. V., b) Ing. M. Z., oba zastoupeni Mgr. T.K., advokátem v P., proti žalovanému: Česká republika – Ministerstvo financí, se sídlem P., o zaplacení 556.156,51 Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 24 C 137/2009, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2011, č. j. 11 Co 291/2011-158, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2011, č. j. 11 Co 291/2011-158, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 2. 2011, č. j. 24 C 137/2009-92, se zrušují, a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Městského soudu v Praze výše označeným byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 2. 2011, č. j. 24 C 137/2009-92, kterým byla ve výroku I. zamítnuta žaloba o zaplacení částky 556.156,51 Kč každému ze žalobců a) a b). Ve výroku II. rozsudku odvolacího soudu bylo rozhodnuto o nákladech odvolacího řízení tak, že k jejich náhradě nemá právo žádný z účastníků.

Předmětem řízení byla žaloba, kterou se žalobci domáhali zaplacení výše uvedené částky s tím, že se jedná o finanční náhradu za nemovitosti a movité věci (specifikovány v rozsudku soudu prvního stupně, dále jen „věci“), které nelze podle ustanovení § 13 odst. 1 a 3 zákona č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, vydat.

Dne 21. 5. 1991 JUDr. Zaoral, původní žalobce, který v průběhu řízení před Okresním soudem Brno – venkov, sp. zn. 5 C 399/93, zemřel, požádal Brněnské papírny, s. p. o vydání majetku firmy C. M. K. Dne 21. 2. 1992 JUDr. Z. uplatnil nárok na vydání předmětných věcí u soudu. Dne 19. 6. 1995 uplatnil JUDr. Z. nárok na finanční náhradu, a to z důvodu neexistence věcí, tj. nemožnosti jejich vydání. JUDr. Z. uplatňoval restituční nárok spolu s dalšími oprávněnými osobami – Ing. R., Ing. T. a P. Ř., kteří žádali o finanční náhradu již v letech 1991 a 1992, aniž by vyčkali vydání rozsudku o nemožnosti věci vydat. Finanční náhrady jim byly vyplaceny v roce 2004.

Dne 11. 11. 2008 nabyl právní moci rozsudek Okresního soudu Brno – venkov ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 5 C 399/93, kterým byl zamítnut návrh na nahrazení projevu vůle Brněnských papíren, s. p., k uzavření dohody o vydání předmětných věcí, protože před podáním žaloby neexistovaly. Dne 8. 12. 2008 žalobci zaslali žalované žádost o poskytnutí finanční náhrady za předmětné věci (odkaz na vypracované znalecké posudky). Žádost odůvodnili tím, že jsou dědici po JUDr. Z., který byl podle ustanovení § 3 odst. 4 písm. a) zákona č. [87/1991](#) Sb. (pozn.: soudy nižších instancí, jakož i dovolací soud dovozují, že JUDr. Z. svědčil restituční nárok z pohledu ustanovení § 3 odst. 4 písm. e/ zákona č. [87/1991](#) Sb.) osobou oprávněnou žádat o vydání věcí, což také učinil. V průběhu řízení však zemřel a podle usnesení Okresního soudu Plzeň – město, sp. zn. 29 D 1903/2004 (právní moc 7. 2. 2006) do

jeho práv vstoupili žalobci; každý z žalobců nabyl restituční nárok z jedné poloviny (str. 5 téhož usnesení).

Soud prvního stupně na základě zjištěného skutkového stavu (viz výše) dospěl k závěru, že žalobci nejsou oprávněnými osobami ve smyslu § 3 odst. 1, 4 zákona č. [87/1991](#) Sb. Žalobci tudíž nejsou oprávněni žádat o finanční náhradu, když osobou oprávněnou k uplatnění nároku na zaplacení finanční náhrady byl JUDr. Z. (manžel žalobkyně a/ a otec žalobce b/), který zemřel. JUDr. Z. žádal o finanční náhradu dne 19. 6. 1995, přičemž jeho žádost byla jako opožděná odmítnuta. Žalobci uplatnili nárok na finanční náhradu sami poté, co nabyl právní moci rozsudek Okresního soudu Brno - venkov, sp. zn. 5 C 399/93 (z titulu zákonných dědiců). Soud však uvedl, že předmětný nárok může uplatnit pouze osoba uvedená v § 3 odst. 2 zákona č. [87/1991](#) Sb., a proto dědicové oprávněné osoby (JUDr. Z.) nemohou tento nárok uplatňovat. To není moé ani v případě, kdy oprávněná osoba zemřela v průběhu řízení, jehož předmětem bylo vydání předmětných věcí a jejíž nárok byl pro jejich neexistenci zamítnut. K tomu soud prvního stupně dodal, že zákon č. [87/1991](#) Sb. v žádném ustanovení neupravuje, že v případě úmrtí oprávněné osoby v průběhu řízení o vydání věcí a následně zamítavém rozhodnutí na právní nástupce přechází právo uplatnit nárok na zaplacení finanční náhrady podle § 13 odst. 1 a 3 zákona č. [87/1991](#) Sb. Soud prvního stupně v důsledku výše uvedených závěrů žalobu zamítl.

Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil, přičemž odkázal na jeho písemné odůvodnění, s nímž se ztotožnil. Dodal, že ačkoliv žalobci vstoupili jako procesní nástupci - dědicové - JUDr. Z. do řízení vedeného před Okresním soudem Brno - venkov pod sp. zn. 5 C 399/1993, nestali se osobami oprávněnými k podání žádosti o finanční náhradu za věci, které nelze vydat (nesvědčí jim aktivní věcná legitimace). Oprávněná osoba (JUDr. Z.) v době vydání zamítavého rozsudku ohledně předmětných věcí již nežila a tudíž jí jako osobě oprávněné ani nemohla začít běžet lhůta k uplatnění nároku na finanční náhradu. Odvolací soud své závěry opřel též o údajně konformní judikaturu Nejvyššího soudu, konkrétně o rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 873/2008 a 28 Cdo 3033/2007.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání. Dovodili přípustnost dovolání pro zásadní právní význam napadeného rozsudku ve věci samé a jako důvod dovolání označili nesprávné právní posouzení věci. Za právní otázky zásadního významu označili:

1. vyřešení otázky okruhu oprávněných osob podle zákona č. [87/1991](#) Sb., resp. otázku právního nástupnictví po oprávněné osobě a nároku právního nástupce a dědice na vydání věci a poskytnutí finanční náhrady za věci, které nelze vydat, podle zákona č. [87/1991](#) Sb.;
2. otázku rozdílného výkladu možnosti nabytí restitučního nároku na vydání věcí a nároku na poskytnutí finanční náhrady za věci, které nelze vydat;
3. otázku, zda se jedná v případě nároku na vydání věcí a nároku na finanční náhradu o nároky zcela samostatné a uplatnitelné souběžně, či nárok na vydání věcí je nárokem primárním a nárok na poskytnutí finanční náhrady až nárokem sekundárním.

V rámci vyličení dovolacího důvodu žalobci tvrdili, že v případě, kdy oprávněná osoba vyzvala povinnou osobu k vydání věcí a následně uplatnila nárok na jejich vydání (resp. na nahrazení projevu vůle uzavřít dohodu o vydání), je nepochybné, že v situaci, kdy taková osoba zemřela v průběhu řízení, svědčí jejím právním nástupcům odvozený restituční nárok na poskytnutí finanční náhrady. V tomto odkázali na stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 50/93 (odst. 5). Na závěr navrhli zrušení rozsudku odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K dovolání se vyjádřil žalovaný, který navrhl dovolání žalobců zamítnout.

Nejvyšší soud zjistil, že žalobci, zastoupení advokátem, podali dovolání v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.). Žalobci dovozovali přípustnost dovolání z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c),

odst. 3 o. s. ř. a dovolací důvod, který by dovolací soud přezkoumal v případě přípustnosti dovolání, byl uplatněn podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dána, jestliže nemůže nastoupit přípustnost podle § 237 odst. 1 písm. a), b) o. s. ř. (změna rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem, vázanost soudu prvního stupně předchozím odlišným právním názorem odvolacího soudu) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí ve věci samé má po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená otázka posouzena jinak.

Nejvyšší soud v projednávané věci dovodil přípustnost podaného dovolání pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Problematika dědění restitučního nároku, resp. finančních nároků z něj vyplývajících ve vztahu k osobám – dědicům restituenta, jenž je oprávněnou osobou, nebyla doposud dovolacím soudem řešena.

Nejvyšší soud ve věci vycházel z těchto rozhodných skutečností:

- dne 21. 5. 1991 byl JUDr. Z., právním předchůdcem žalobců, uplatněn nárok na vydání věci u Brněnských papíren, s. p.;

- dne 21. 2. 1992 týž uplatnil nárok na vydání věci u soudu, resp. podal návrh na nahrazení projevu vůle k uzavření dohody o vydání předmětných věcí;

- v roce 2004, tj. v průběhu předmětného řízení, JUDr. Z. zemřel;

- dne 7. 2. 2006 nabylo právní moci usnesení Okresního soudu Plzeň – město, sp. zn. 29 D 1903/2004 o rozdělení pozůstalosti po zemřelém JUDr. Z., přičemž právními nástupci a dědici mj. i restitučních nároků se stali žalobci;

- předmětné soudní řízení vedené u Okresního soudu Brno – venkov pod sp. zn. 5 C 399/1993 skončilo vydáním zamítavého rozsudku ze dne 11. 11. 2008 (právní moc rozsudku 22. 9. 2008), z důvodu neexistence předmětných věcí.

Podle zákona č. [87/1991](#) Sb. je primárním způsobem uplatnění restitučního nároku výzva oprávněné osoby, směřující vůči osobě povinné (§ 5 odst. 2 cit. zák.); obdobně to platí i pro žádost podanou ústřednímu orgánu o zaplacení finanční náhrady (§ 13 odst. 3 cit. zák.).

Nelze-li pro zákonnou překážku věc (nemovitost) vydat, je nárok na poskytnutí finanční náhrady odvozen od jinak žádoucí naturální restituce (§ 13 odst. 1 cit. zák. – srov. sousloví „nelze vydat“). V takovém případě, byl-li již dříve uplatněn nárok na vydání věcí (na naturální restituci), jsou osoby, na něž přešel již nárok na vydání věcí (zde přechod děděním), též nositeli akcesorického nároku na finanční náhradu.

Bylo by nelogické, kdyby se dědicové mohli domoci naturální restituce, od ní odvozené finanční náhrady však nikoliv.

Z uvedeného plyne, že žalobci, kterým nebylo možné věci vydat, uplatňují finanční náhradu za nevydané věci oprávněně. Žalobci se v předmětném řízení o vydání věci stali jeho účastníky na základě dědění nároku po JUDr. Z., který byl oprávněnou osobou k uplatnění nároku na vydání věci ve smyslu zákona č. [87/1991](#) Sb. Potud s nimi bylo v řízení zacházeno též jako s osobami oprávněnými a podle závazného názoru Nejvyššího soudu by s nimi mělo být obdobně zacházeno též v případě uplatňování finanční náhrady za věci, které nebylo podle rozhodnutí příslušného soudu

vydat, z důvodu jejich neexistence.

Nejvyšší soud proto zrušil rozsudky nižších instancí jako věcně nesprávné a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta za středníkem, odst. 3 o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)